

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОГОВІРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УТРИМАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПОРТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Положення чинного сьогодні Закону України «Про морські порти України» встановлюють, що фінансування утримання гідротехнічних споруд здійснюється за рахунок портових зборів (ч. 1 ст. 22) [1]. Їх модернізація, ремонт, реконструкція та будівництво може здійснюватися також за рахунок коштів Державного бюджету України (ч. 2 ст. 16), якщо такі витрати будуть закладені в Закон та в належному обсязі та порядку профінансовані. Витрати на утримання та поточний ремонт деяких об'єктів портової інфраструктури можуть бути перекладені на суб'єктів господарювання, що здійснюють їх використання на підставі оренди чи концесії (ст. 23 Закону).

Разом з тим, ці положення не гарантують збалансованого розподілу витрат на утримання всіх об'єктів портової інфраструктури між державою в особі адміністрації морського порту, державних підприємств, що функціонують в морських портах, та суб'єктів господарювання інших форм власності, що на рівних засадах здійснюють експлуатацію згаданих об'єктів, споживають послуги з забезпечення безпеки мореплавства. Особливої актуальності це питання набуває щодо стратегічних об'єктів портової інфраструктури, тягар утримання яких не може бути переданий суб'єктам господарювання недержавної форми власності через заборону укладення з ними договорів оренди, концесії, управління майном тощо, а лежить на адміністрації морських портів. Не завжди є можливим і доцільним використання інструментарію, передбаченого ст. 26 Закону щодо запровадження приватного інвестування, оскільки: 1) приватні інвестори набувають право власності (частку у праві власності) на гідротехнічні споруди, збудовані за рахунок приватних коштів; 2) стосовно стратегічних об'єктів портової інфраструктури інвестування у ремонт, реконструкцію, модернізацію є можливим лише на компенсаційній основі.

Отже, має бути запроваджена така конструкція взаємовідносин між суб'єктами господарювання морського порту стосовно стратегічних об'єктів портової інфраструктури, за якою тягар утримання таких об'єктів буде перекладено на особу, визначену адміністрацією морського порту, без виникнення у неї прав власності на це майно. Вирішити це питання, на наш погляд, можливо шляхом укладення договору балансоутримання.

За умовами договору балансоутримання уповноважений суб'єкт управління (може бути названий Замовником) передає об'єкт, визначений індивідуальними ознаками, Балансоутримувачу для утримання та благоустрою (ремонту, реконструкції, модернізації тощо) згідно з затвердженими Замовником проектами, а Балансоутримувач, зараховуючи Об'єкт на баланс, забезпечує його належне утримання, здійснює розрахунки коштів, необхідних для своєчасного проведення капітального і поточного ремонтів (реконструкції, модернізації тощо) згідно з затвердженими проектами, веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність, і несе відповідальність за його експлуатацію згідно з чинним законодавством.

В контексті застосування такої конструкції щодо об'єктів загальнодержавного значення, у тому числі портової інфраструктури, розподіл майнових інтересів між контрагентами виглядатиме наступним чином: 1) власник, передаючи відповідні об'єкти балансоутримувачу, складає з себе тягар їх утримання, здійснення їх поточного та капітального ремонту та модернізації, проте, на відміну від оренди, не отримуватиме плату за їх користування; 2) балансоутримувач, беручи на себе обов'язки щодо ефективного управління та експлуатації об'єктів портової інфраструктури, отримує можливість користування ними. Однак, на відміну від балансоутримання багатоквартирного житлового будинку, договір балансоутримання об'єкта портової інфраструктури має передбачати надання експлуатуючою організацією відповідних послуг не лише власникові об'єкту, а й усім іншим суб'єктам, які їх потребують.

По суті, балансоутримання буде виступати послугою, що є предметом та результатом господарської діяльності суб'єктів господарювання, що мають на меті задоволення як потреб інших суб'єктів в ефективному управлінні цим об'єктом шляхом виконання перелічених вище завдань, так і потреби балансоутримувача.

ча щодо отримання доходу від виконання певних управлінських функцій.

В цілому, сьогодення практика відшкодування витрат балансоутримувача будується на такому принципі: уповноважений орган державної влади не зобов'язаний відшкодовувати балансоутримувачу витрати на утримання об'єкту [2]. Проте, відшкодування є можливим у випадку встановлення орендно-договірних відносин, коли між сторонами договору вирішується питання про розподіл пов'язаних з обслуговуванням об'єкта витрат: безпосередньо у тесті договору або шляхом укладення окремого договору (якщо майно залишається на балансі орендодавця [3]). На нашу думку, договором балансоутримання мають бути передбачені випадки відшкодування балансоутримувачу його витрат, пов'язаних із експлуатацією та обслуговуванням відповідних об'єктів, а порядок такої компенсації повинен бути врегульований урядом.

Відсутність чіткого нормативного врегулювання відповідної договірної конструкції не підтверджує неможливості її застосування у господарській практиці. По-перше, ЦК України дозволяє укладати договори, які не передбачені кодексом, але загалом не суперечать його основним засадам. По-друге, укладення подібних договорів має місце на практиці, тому потрібно не замовчувати ці договірні конструкції, а навпаки, врегулювати. А ігнорувати практику їх застосування фактично означає невизнання розвитку нових форм договірних зв'язків, які опосередковують відносини між державою та іншими суб'єктами господарювання з приводу утримання/використання об'єктів державної власності.

Література

1. Про морські порти України: Закон України від 17.05.2012 р. // Офіційний вісник України. — 2012 р. — № 45. — С. 16.
2. Постанова Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 26 січня 2010 р. у справі № ПР7/128-09 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7733188>.
3. Примірний договір про відшкодування витрат балансоутримувача на утримання орендованого нерухомого майна та надання комунальних послуг орендарю: наказ Фонду державного майна України від 23.08.2000 № 1774 // Офіційний вісник України. — 2000. — № 52. — Стор. 229. — Ст. 2281.